

S. SEVERIN-TUDJA, AE-6

SEVERIN NA KUPI, selo na strmu grebenu nad Kupom uz cestu Zagreb — Rijeka. S. je bio posjed Frankopana; spominje se od 1558. Kaštel je 1803. pregrađen u dvor, a nakon oštećenja u II. svj. r. obnovljen je 1958–59. — Jednokatni dvor ima četverokutnu osnovu; u unutrašnjem su dvorištu hodnici s arkadama, a na vanjskim uglovima cilindrične kule. Rešetke na prozorima izvedene su u baroknim oblicima. Oko dvora je park s kapelom Sv. Florijana (klupe s grbom Vranicanija-Dobrinovića iz XIX. st.). LIT.: R. Strohal, Grad i selo Severin u Gorskom Kotaru na Kupu, Zagreb 1932. A. Ht.

SEVERIN-TUDJA, Seka, keramičarka (Zagreb, 10. IV. 1923). Pohađala Akademiju u Zagrebu (F. Kršinić, K. Hegedušić), od 1946. studirala kiparstvo u Parizu. Diplomirala povijest umjetnosti i arheologiju na Sorbonni 1948. Keramikom se bavi od 1949. Od 1952. živi u Caracasu (Venecuela). Radi jednostavne, šuplje, kuglaste oblike od pečene gline, pokrivene koloristički profinjenim ocaklinama. Kromatske se vrijednosti kreću u svim nijansama spektra. Te zatvorene forme provokativne teksture ujedinjuju slikarske i kiparske kvalitete (*Forma x-8*, 1960; *Forma Ai-1*, 1993). Samostalno izlagala u Parizu (1959), Caracasu (1962, 1976, 1982, 1993) i Zagrebu (1976).

LIT.: M. G. Arroyo C., Seka (katalog), Caracas—Zagreb 1976. — S. Staničić, Suvremena hrvatska keramika (katalog), Zagreb 1984. K. Ma.

SFRAGISTIKA (sigilografija), pomoćna pov. znanost o postanku, razvoju i upotrebi pečata i pečatnjaka. Najstariji poznati pečatnjaci pojavljuju se u Mezopotamiji i dolini Inda u III. tisućljeću. U starom se Egiptu pojavljuju prvi tragovi pećatnoga prstena (*pečatni skarabeji*), odakle su ih preuzeli Grci a od njih Rimljani. U Grčkoj i Rimu urezivali su se likovi, znakovi ili slova u drago kamenje (*geme*) koje se umetalo u zlatno prstenje a služilo je i kao nakit i kao pečatnjak. Papinske isprave i isprave istočnorim. careva bile su pečaćene već u IV. st. (bule i dvostrani metalni pečati). Od VIII. st. pečat je sredstvo ovjere s pravnom snagom i vjerodostojnošću na ispravama svih zapadnoeur. i srednjoeur. vladara. Nakon što su u X. st. pečatili isprave visoki crkv. i svjetovni dostojanstvenici, a od XI. st. kaptoli, sveučilišta i uprave nekih gradova, poč. XIII. st. pečatnjacima se već služi i niže plemstvo. Sred. toga stoljeća proširila se upotreba pečata na gradove, općine i udruženja a postupno i na gradsko stanovništvo. Od poč. XIV. st. upotreba pečata postala je općenita za sve pravne i privatne osobe kod utvrđivanja javnih i privatnih poslova.

Z. SERTIĆ i M. VANKA, plakat za 10. međunarodni sajam u Zagrebu 1928. Zagreb, Muzej za umjetnost i obrt

Pečat se otiskuje u prirodnom ili pečatnom vosku; ako je otisnut u užarenoj kovini, običnu olovu ili zlatu, naziva se *bula*. Do VIII. st. na Zapadu je pečat većinom jednostran, od X. st. upotrebljava se dvostrani viseći pečat s likom vlasnika. Kod vladarskih pečata na licu je najčešće lik vladara na prijestolju (*prijestolni pečat*) a na naličju vladarev lik na konju. Lik vlasnika mogao je zamijeniti njegov grb, natpis s oznakom imena i titula ili monogram, a kod pečata ustanova ili gradova simbolični prikaz (građevina ili gradske zidine). Grbovi se na pečatima pojavljuju u drugoj pol. XII. st., a od XIV. st. najčešće su upotrebljavan likovni prikaz na pečatima. Pečatne pločice najčešće su od mjedi, željeza ili bronce, rjeđe od srebra ili bakra. Pločice mogu biti i od kamena, dragulja ili poludragulja; od tih su se materijala izrađivale ant. geme i kameje, koje su bile vrlo cijenjene u vrijeme klasicizma, kada se za njih upotrebljava i staklo. U srednjem vijeku pečatna pločica na poleđini dobiva ručicu a poslije i za nju saliveni držak, koji se tek u vrijeme kada pečati postaju tanji izrađuje iz drva. Izvorni oblik pečata je okrugao, ali on može biti i ovalan, četverokutan i drugih oblika. U većim su se kancelarijama od XIII. st. upotrebljavali istodobno pečati raznih veličina. Važne su se isprave pečatile velikim pečatom, manje važne i osobne manjim. Pečat se najčešće urisavao na donjem dijelu isprave, ili se za nju vješao pomoću sastavljenih svilenih ili pamučnih niti ili kožnih pergamentnih traka (viseći pečat). Viseći su se pečati od kraja XVI. st., radi zaštite, stavljali u drvene ili metalne kutijice.

Od IX. st., kada pečati dobivaju sve veću važnost kao sredstvo ovjere, pojavljuju se na njima natpisi većinom s imenom vlasnika i nazivom njegova društvenog položaja. Natpisi najčešće okružuju rub pečata odijeljeni od lik. prikaza ukrasnim linijama. Od XII. st. pisani su kapitalom ili uncialom, potom krajem XIV. st. teže čitljivim slovima minuskule, a u renesansi se opet vraća antikna majuskula. Likovni se prikazi na pečatima umj. oblikuju u skladu sa stilskim epohama u umjetnosti, ali osim vremenskih postoje i određene geografski uvjetovane stilske razlike.

Pečat se upotrebljava u nas već u hrv. dvorskoj kancelariji narodnih vladara, što se poklapa sa zemljama Z Europe. Najstariji je poznati pečat s likom vladara koji sjedi na prijestolju na povelji Petra Krešimira IV. iz 1070 (u Hrvatskome državnom arhivu). Prvi banski pečati pripadali su banu Ohuzu (1221) i banu Opoju (1229). Na pečatima hrvatsko-ug. kraljeva iz kuće Arpadovića (1102–1301) i hercega Slavonije iz istoga razdoblja u natpisima koji teku rubom pečata spomenute su Hrvatska, Slavonija

PEČATNJAK GRAĐECA, XIV. st. Muzej grada Zagreba

PEČATNJAK GRADA TROGIRA, XIV. st.

PEČATNJAK PAVLA ŠUBIĆA, Zadar, Narodni muzej

i Dalmacija. Najstariji poznati pečati gradova su pečati Zadra (1190), Senja i Raba (1296). Na jednoj povelji iz 1296. uz pečate Senja i Raba nalaze se i pečati hrv. župana (povelja u Hrvatskome državnom arhivu). Najstariji crkv. pečati su pečat trogirskoga biskupa Treguana iz 1222, kaptola u Čazmi (1229) i Zagrebu (1234), te samostana u Ninu (1232). S kraja XIII. i poč. XIV. st. očuvani su pečati najstarijih hrv. velikaških rodova Babonića i Šubića. To su pečat Stjepana Babonića-Blagajskoga iz 1295. i pečat Pavla Šubića, bana Hrvatske i gospodara Bosne iz 1307, te najstariji dosad poznati pečatnjak istoga bana koji se čuva u Narodnome muzeju u Zadru. Iz 1365. očuvan je pečat knezova Frankopana, nešto su noviji pečati Kurjakovića. Vrlo su stari pečati župana pojedinih županija, a najstariji je

Poznati su i pečati humskih knezova, od kojih je najstariji kneza Miroslava (1190) u biz. stilu. U drugoj pol. XIV. st. na području Huma pečate upotrebljavaju vlastela iz roda Kosača, Radinovića, Pavlovića i dr., samo s monogramom i natpisom, poslije s grbom. Padom Bosne i Hercegovine pod tur. vlast kod domaćega plemstva prestaje upotreba pečata, jedino se apostolski vikari sve do druge pol. XIX. st. služe pečatima kao ovjerom vlastita potpisa. LIT.: I. Bojničić, Podaci k hrvatskom pečatoslovlju, VjHAD, 1881. — E. Laszowski, Prilozi hrvatskoj sfragistici, I i II, ibid., 1895. i 1901. — G. Čremošnik, Bosanske i humske povelje srednjeg vijeka, I—III, Sarajevo 1948—52. — P. Anđelić, Srednjovjekovni pečati iz Bosne i Hercegovine, Sarajevo 1970. — B. Zmajić, Heraldika, Sfragistika, Genealogija, Zagreb 1971. — S. Antoljak, Pomoćne istorijske nauke, Kraljevo 1971. — V. Brajković, Pečatnjaci, Zagreb 1980. R.

PEČAT UDRUŽENOGA
CEHA ZAGREBAČKOGA
KAPTOLA, 1637, Zagreb,
Hrvatski povijesni muzej

p. varaždinskoga župana Mojsa iz 1264. Poč. XIV. st. pojavljuju se prvi pečati nižega plemstva. Krajem XV. st. izrađen je srebrni pečatnjak kojim su se pečatile isprave Hrvatskoga sabora sve do 1848 (u Hrvatskome državnom arhivu). Na izbornoj povelji izdanoj u Cetingradu 1527. uz pečat hrv. velikaša-izbornika visi prvi poznati pečat kraljevine Hrvatske (Državni arhiv, Beč). U XVIII. st. u upotrebi su prvi pečati viših civilnih i vojnih vlasti te pečati trgovišta i povlaštenih općina. Prvi pečati građana neplemića pojavljuju se poč. XIX. st. na području pod franc. okupacijom i poslije u Ilirskim provincijama. Vlastoručni potpis, koji već u vrijeme renesanse dobiva sve veću važnost, od sred. XIX. st. znatno potiskuje pečaćenje, pa se od 1848. upotreba osobnih pečata postupno smanjuje a raste broj službenih pečata pojedinih ustanova. Dubrovačka Republika već u XIII. st. pečati isprave gradskim a poslije državnim pečatom. Pečate upotrebljava i dubrovačka vlastela a dubrovački građani, kao izuzetak u Hrvatskoj, vrlo rano imaju pečatnjake s ugraviranim obiteljskim grbovima. U Dalmaciji je izradba pečatnjaka stilski pod utjecajem Venecije.

Od sred. XIII. st. bos. vladari i feudalci pečate svoje isprave. Najstariji su pečati banova, od kojih je sada poznati pečat bana Mateja Ninoslava iz 1249. lik. oblikovan vjerojatno po uzoru na stečke. Zapadnoeur. tip pečata pojavljuje se tek za Kotromanića. S pečatom bana Stjepana II. Kotromanića (vladao 1322—52) počinje niz lijepo izrađenih prijestolnih pečata bos. vladara sve do posljednjega kralja Stjepana Tomaševića.

SIBINJ, selo SZ od Slavonskoga Broda, Barokna župna crkva Sv. Ivana Krstitelja ima uz zaobljeno svetište sakristiju, a uz brod bočnu kapelu; zvonik se izdiže iz gl. pročelja ukrašena volutama. U crkvi su kasno-barokna tri oltara, klupe, propovjedaonica, kip Majke Božje s Isusom te nadgrobna ploča s grbom kapetana Marianusa de Tersich (1767).

SIFFERT, V., polj. slikar. Sred. XIX. st. boravio u Karlovcu gdje je slikao portrete. Veliko platno *Obiteljski portret* (1844), koji se čuva u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu, jedini je poznati očuvani rad toga putujućeg slikara koji je radio na način srednjoeur. provincijskoga bidermajera.

LIT.: A. Simić-Bulat, Slikarstvo u Karlovcu u devetnaestom stoljeću (katalog), Karlovac 1978, str. 10, 21.

SIGIOGRAFIJA → SFRAGISTIKA

SIGMUND, Darko, arhitekt (Banja Luka, 13. VI. 1949). Diplomirao na Arhitektonskome fakultetu u Zagrebu 1973. te završio postdiplomski S. SIKIRICA, Mladenci

